

(II) EL LÈXIC CATALÀ DELS MITJANS DE COMUNICACIÓ

Lluís Marquet (Barcelona)

Aquest és un tema controvertit que s'ha debatut llargament en diferents llocs i per especialistes diversos. I hi ha, com es pot constatar, posicions divergents quant al model recomanat. Per aquest motiu els diferents models de llengua que s'han posat en pràctica no coincideixen sempre. Abans, però, de prendre decisions, fóra bo de tenir en compte que de publicacions periòdiques ja se'n feien, com és prou sabut, abans de la guerra i per això caldria fer un estudi del model de la llengua que hi era utilitzat en una època en què la llengua es trobava en una etapa de recuperació avançada i en una situació al carrer molt diferent de l'actual. Que sapiguem, encara ningú no ha fet cap estudi lingüístic, ni que sigui parcial, sobre aquest punt. Ens limitarem aquí a fer algunes observacions pel que fa al lèxic.

Resulta altament interessant analitzar algunes de les CONVERSES FILOLÒGIQUES de Fabra sobre el lèxic utilitzat als diaris i publicacions periodístiques del seu temps perquè el que diu és aplicable, evidentment amb matisacions, al lèxic actual de les nostres publicacions.

Així podem llegir a la Conversa núm. 315:

«No podem pas esperarçar de veure els diaris catalans alliberats de les faltes greus de llenguatge que hi constatem avui en tanta abundància, mentre una gran part de llur text sigui una traducció del castellà feta a correccuita en el moment mateix de compondre el diari».

A la núm. 310 ens diu:

«Es podria fer una llarga llista amb els mots que, malgrat haver estat denunciats com a castellanismes, continuen essent usats normalment en el català de les nostres publicacions: ENTREGAR, ENTERAR, APOIAR,... Quan hom agafa una publicació qualsevol (llibre, revista, diari, etc.,) ja no se sorprèn de trobar-hi alguns

d'aquests mots, dels quals hom pot témer amb raó que no aconseguirem mai de veure alliberada la nostra llengua, si tenim esguard que la majoria d'ells fa ja llargs anys que han estat denunciats com a castellanismes».

I a la 311 hi ha aquest paràgraf no menys significatiu:

«L'altre dia, llegint un diari barceloní escrit en català, després d'un AVERIGUAR, d'un ALENTAR i d'un AQUILATAR, trobàvem un MATXACAR (...). Que, en una traducció del castellà, passin sense traduir mots com AVERIGUAR, ALENTAR i AQUILATAR és una cosa lamentable certament, però a la qual estem ja acostumats; es tracta de mots habituals en la llengua parlada que hom comprèn que s'esmunyin fàcilment a la llengua escrita. Però el cas de MATXACAR és més greu: suposa l'admissió, sense examen, de qualsevol mot foraster (...). A aquest pas, un dia trobarem DESMENUÇAR, un altre ARRODILLAR-SE, un altre ASSEMEJAR... I el català esdevindrà, almenys quant al seu lèxic, un mer dialecte castellà!»

Creiem que totes aquestes observacions de Fabra resulten, no potser pels casos concrets que esmenta, sinó per les conclusions que se'n poden treure, perfectament aplicables a la situació actual del lèxic de les publicacions periòdiques dels nostres dies. Unes vegades per les presses, altres pel desconeixement, altres per desídia i altres per certes «consignes» —que obliguen i prohibeixen dràsticament— el català dels mitjans de comunicació resulta massa sovint forçat i sobretot poc genuí, alhora que reflecteix escandalosament l'estat de la llengua parlada descurada i pròpia de gent que no té prou coneixements lingüístics.

Però hi veiem una diferència —i creiem que essencial— entre la situació descrita per Fabra i l'actual. Pel que sembla aquella era més aviat deguda a la desídia i la manca de domini de la llengua que a altra cosa, mentre que ara —tot i que potser hi ha més coneixements lingüístics teòrics— s'hi afegeix un altre factor que considerem greu: l'aplicació d'un model de llengua basat en unes normes establertes amb uns criteris que —si bé en general són força acceptables— contenen certs aspectes prou significatius un tant arbitraris i sectaris, impropis d'una llengua que té ja una base molt important fixada de fa temps i fins ara acceptada unànimement.

Creiem que caldria reconsiderar seriosament la qüestió a fi d'aconseguir una llengua digna amb un lèxic propi i autèntic.